

18.8.2026

Pyhäjärven kaupunki

Ollintie 26
86800 Pyhäsalmi

Valtiovarainministeriökirjaamo.vm@gov.fi

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13996/2026

ASIA: Pyhäjärven kaupungin lausunto / Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (VM048:00/2026)

Pyhäjärven kaupunki tunnistaa julkisen talouden tasapainottamisen tarpeen sekä valtiontalouteen kohdistuvat sopeuttamispaineet. Kunnille osoitettavien valtionosuuksien tasolla on kuitenkin keskeinen merkitys kuntien mahdollisuuksille huolehtia lakisääteisistä tehtävistään sekä turvata kuntalaisten yhdenvertaiset palvelut koko maassa.

Esityksessä ehdotetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuvien vähennysten jatkamista ja osin laajentamista. Vaikka muutosten euromääräinen vaikutus valtakunnan tasolla arvioidaan suhteellisen maltilliseksi, vaikutukset eivät jakaudu kuntien välillä yhdenmukaisesti. Erityisesti väestöltään vähenevissä, ikääntyvissä sekä pitkien etäisyyksien kunnissa taloudellinen liikkumavara on jo ennestään rajallinen.

Pyhäjärven kaupungin näkemyksen mukaan esityksen vaikutuksia yksittäisten kuntien toimintaedellytyksiin tulisi arvioida nykyistä tarkemmin.

Vaikutukset kuntatalouteen ja rahoitusperiaate

Perustuslain 121 §:ään sisältyvän kunnallisen itsehallinnon keskeinen osa on rahoitusperiaate. Valtionosuuksien vähentäminen ilman vastaavia kuntien tehtäviä vähentäviä toimia merkitsee käytännössä sitä, että kuntien vastuulle jää aiempaa suurempi osuus palvelujen rahoittamisesta.

Esityksen perusteluissa todetaan samanaikaisesti, että kuntatalouden näkymät ovat lähivuosina haastavat, toimintamenot kasvavat edelleen ja useilla kunnilla on merkittäviä sopeuttamistarpeita. Tästä huolimatta esityksessä arvioidaan, ettei 93 miljoonan euron lisävähennys muodostaisi rahoitusperiaatteen kannalta ongelmaa.

18.8.2026

Pyhäjärven kaupungin näkemyksen mukaan vaikutusten arviointi jää tältä osin osittain yleiselle tasolle. Erityisesti olisi tarpeen tarkastella tarkemmin niiden kuntien asemaa, joiden taloudellinen kantokyky on jo valmiiksi heikko ja joiden mahdollisuudet lisätä verotuloja tai toteuttaa uusia säästötoimia ovat rajalliset.

Valtionosuuksien jatkuva vähentäminen ilman kunnille asetettujen velvoitteiden vastaavaa keventämistä saattaa pitkällä aikavälillä heikentää joidenkin kuntien edellytyksiä järjestää lakisääteiset palvelut laadukkaasti ja yhdenvertaisesti.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Valtionosuusjärjestelmän keskeisenä tavoitteena on tasata kuntien välisiä olosuhde- ja kustannuseroja sekä turvata kuntalaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet saada peruspalveluja asuinpaikasta riippumatta.

Esityksessä vähennykset kohdistetaan muodollisesti yhdenmukaisella tavalla. Kuntien lähtökohdat ovat kuitenkin hyvin erilaiset. Väestörakenne, sairastavuus, palvelutarpeet, etäisyydet sekä veropohja vaihtelevat merkittävästi kuntien välillä. Tämän vuoksi samansuuruiset asukaskohtaiset tai prosentuaaliset vähennykset voivat johtaa tosiasiallisesti hyvin erilaisiin vaikutuksiin.

Pyhäjärven kaupunki katsoo, että vaikutuksia kuntalaisten tosiasialliseen yhdenvertaisuuteen tulisi arvioida nykyistä syvällisemmin, erityisesti harvaan asuttujen ja väestöltään vähenevien kuntien näkökulmasta.

Huomiot 75 miljoonan euron pysyvästä vähennyksestä

Pyhäjärven kaupunki pitää myönteisenä sitä, että vähennystä ei kohdistettaisi niihin kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus on ennen vähennystä nolla euroa tai negatiivinen.

Esityksessä todetaan tavoitteena olevan, ettei negatiivisten valtionosuuksien määrä lisääntyisi. Samalla ehdotettu sääntely kuitenkin mahdollistaa tilanteen, jossa vähennyksen kohteena olevan kunnan valtionosuus muuttuu vähennyksen jälkeen negatiiviseksi.

Kaupunki katsoo, että sääntelyn sisäistä johdonmukaisuutta olisi tältä osin perusteltua selvittää jatkovalmistelussa. Perusteluissa tulisi kuvata tarkemmin, kuinka tällainen lopputulos suhteutuu esitykselle asetettuihin tavoitteisiin.

18.8.2026

Vaikutukset peruspalvelujen turvaamiseen

Kuntien taloudelliset mahdollisuudet sopeuttaa toimintaansa vaihtelevat merkittävästi. Pienissä ja muuttotappiollisissa kunnissa vaihtoehdot voivat käytännössä rajoittua palvelutason alentamiseen, investointien lykkäämiseen tai veroprosentin korottamiseen.

Pyhäjärven kaupunki pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa arvioidaan tarkemmin ehdotettujen muutosten vaikutuksia perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, kulttuuri-, liikunta- ja hyvinvointipalvelujen sekä muiden kuntien järjestämisvastuulla olevien palvelujen saatavuuteen. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös julkisen vallan velvollisuus turvata perusoikeuksien toteutuminen.

Pyhäjärven kaupunki ymmärtää valtiontalouden sopeuttamistarpeet eikä vastusta valtionosuusuudistuksen kehittämistä tai valtionosuusjärjestelmään tehtäviä muutoksia siinänsä.

Kaupunki katsoo kuitenkin, että:

1. esityksen vaikutuksia yksittäisten kuntien näkökulmasta tulee arvioida nykyistä perusteellisemmin;
2. rahoitusperiaatteen toteutumista tulee tarkastella myös taloudellisesti haavoittuvimpien kuntien osalta;
3. vaikutusarvioita kuntalaisten tosiasialliseen yhdenvertaisuuteen ja palvelujen saatavuuteen tulee täydentää;
4. 75 miljoonan euron pysyvän vähennyksen kohdentamistavan ja negatiivisia valtionosuuksia koskevan sääntelyn johdonmukaisuutta tulee selventää perusteluissa.

Pyhäjärven kaupunki pitää tärkeänä, että esityksen jatkovalmistelussa edellä mainitut näkökohdat otetaan huomioon.

Pyhäjärven kaupunginhallitus

Henrik Kiviniemi
kaupunginjohtaja

Sari Nissilä
talous- ja hallintojohtaja